

centrale, măcar că în declarații, promisiuni etc. se întrec cu toții. Este extrem de importantă atât voința politică a guvernanților moldoveni de toate nivelele, a partidelor politice de a implementa experiența bunii guvernări atât a propriului neam cât și a altor țări avansate, care trebuie să dea dovadă de o atitudine responsabilă față de misiunea și funcțiile lor statale, deloc ușoare, dar posibile după cum au demonstrat-o omologii lor din alte țări, care-u trecut prin aceleași greutăți, s-au confruntat cu probleme și greutăți similare, dar s-au descurcat cu succes.

În concluzie îmi expun propria părere: Republica Moldova este condamnată să oscileze între democrație și totalitarism/autoritarism atâta timp cât nu va învăța aceste lecții. Este vorba de o învățare/culturalizare nu numai a clasei politice dar și a întregii noastre societăți, începând cu nivelele cele mai de jos – familia și instituțiile școlare, și terminând cu cele superioare, unde științele socioumane ar fi acceptate ca fundamentale. Pe dată ce instituțiile politice de la cele de nivel local la cele superioare sunt completate de cetățeni pentru care activitatea politică devine profesie pentru perioada mandatului, aceștea trebuie să fie din acest punct de vedere pregătiți. Politologia le-ar completa cunoștințele încât să-și îndeplinească cu mai mult succes sarcinile, obligațiunile, funcțiile.

ABORDĂRI GENERALIZATOARE ȘI INTEGRATOARE A FENOMENULUI CULTURAL ÎN FILOSOFIA LUI TUDOR VIANU

Buzinschi Elena,
dr. în pedagogie, conf. univ.
UPS "Ion Creangă"

Filosoful român T.Vianu, este unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai filosofiei culturii din spațiul românesc. Filosof, raționalist, umanist, estetician, teoretician și critic literar de o rară generozitate intelectuală, T.Vianu acordă un mare interes problemelor culturii. El abordează fenomenul cultural dintr-o perspectivă generalizatoare și integratoare, iar cursul lui de *Filosofia culturii*, se prezintă drept primul curs pe această temă predat în universitatea românească, începând din 1929, însemnând un moment important în viața intelectuală a epocii.

Lucrarea cu același nume, "*Filosofia culturii*", este una fundamentală în acest domeniu, în care filosoful analizează aproape toate problemele și enunță sau schițează mai toate ideile care definesc concepția sa despre cultură.

În viziunea lui, cultura este creație de valori. Cultura exprimă suma valorilor create de om, este mediul artificial și simbolic în care omul dobândește caracteristici ireductibile. Potrivit lui T.Vianu, a crea, precum și a contempla creația de cultură, înseamnă a introduce în sfera valorii natura exterioară omului și natura umană însăși, astfel, lumea capătă sens, iar lucrurile, privite din perspectiva unor valori dobândesc anumite semnificații umane.

Cu toate acestea, mai presus de orice, T.Vianu este de părerea că ”*cultura este un patrimoniu al valorilor, un univers axiologic în care omul își dobândește demnitatea sa*” [1, p. 17].

Filosoful vede sensul culturii în supunerea naturii de către om, punerea ei, a tuturor aspectelor și fragmentelor care o compun, sub semnul valorii. Prin urmare, filosofia culturii presupune o idee despre natură și una despre om.

Potrivit lui, natura este datul cosmic inform sau nedezvoltat pe care omul creator îl transformă conform pretențiilor sale sau căruia îi opune o nouă realitate eterogenă. Există o dificultate continuă între natură și operele omului, deși acestea nu se pot produce decât potrivit și adaptând materialele puse la dispoziție de către natură și folosind mijloacele date împreună cu legile ei. Prin urmare, actul cultural constă în introducerea unui obiect, prin creație umană, în sfera unei valori; el se prezintă drept act de creație. Prin creație, omul investește un obiect cu o anumită valoare și îl înalță din natură în cultură.

T.Vianu este convins de faptul că, natura prelucrată și modificată de cultură nu numai că nu este mai puțin profundă decât cea brută, ci tocmai datorită acestui proces, ea capătă adâncime ontologică, adică un mod de a fi al lucrurilor pe care îl exprimăm printr-un simbol spațial. O lume alcătuită din bunuri și valori este o lume cu perspective, cu ecou, cu profunzime.

În această ordine de idei, putem spune că, T.Vianu prezintă cultura drept un proces activ de creare a valorilor, de întrupare a valorilor în bunuri de civilizație și de valorificare a lor conform nevoilor și trebuințelor umane. Astfel, valorile se prezintă drept puntea de legătură între om și natură, mijlocul prin care omul își asumă lumea, o face a sa.

Gânditorul era convins că temele culturale ale omenirii nu sunt istovite, că omenirea mai are încă sarcini mari înaintea ei și că sufletul omenesc stăpânește mijloacele de a se apropia de aceste țeluri. Astfel, *voința de cultură* devine elementul determinant, acea energie interioară care îl face pe om să se implice în procesul dramatic de transformare a lumii, fără de care devine spectator pasiv al spectacolului vieții [Vezi: 2, p. 423]. Pentru a avea cultură, omul trebuie să manifeste un anumit patetism al sufletului, o anumită încordare, o anumită energie morală. Nu se poate produce cultură decât în cazul când sufletul este stăpânit de o tensiune interioară.

Prin urmare, cultura cuprinde în sine tot ce a inventat omul și a introdus în câmpul existenței sale. ”*Prin lucrarea tuturor creatorilor, prin tehnică și prin*

artă, prin opere științifice și prin instituții, prin codificări și prin ritualuri, ne înconjurăm cu un mediu axiologic condițional" [3, p.133].

Insistând asupra necesității definirii conceptului de cultură în raport cu sfera sa, T.Vianu face distincție între cultura individuală și cultura socială, care pot fi la rândul său, parțială sau totală. Prin *cultură parțială*, el înțelege concentrarea unei societăți sau a unui individ pe un singur tip de valori, care favorizează o cultură profesională. Prin cea *totală*, presupune cultivarea și trăirea în plan afectiv a tuturor valorilor umane.

Gânditorul ne atenționează că, cultura totală nu trebuie confundată cu cea generală, deoarece cultura generală reprezintă un ansamblu de cunoștințe din diverse domenii care nu sunt neapărat trăite afectiv. Prin cultura generală T.Vianu înțelege mai degrabă o decorare a minții cu cunoștințe de tot felul; un bun indiscutabil al omului și nu este în nici un caz întreaga cultură. "*Spunem, de pildă, că cineva are o frumoasă cultură artistică, ceea ce înseamnă că el este un ins capabil de a resimți anumite opere ale artei ca pe niște bunuri estetice, că sufletul său a dobândit înclinația de a prețui, de a recunoaște frumosul artistic pe unde se găsește și de a-l simți ca atare. Spunem că cineva are o cultură economică sau științifică atunci când productivitatea sa interioară s-a dezvoltat numai în legătură cu una din aceste valori. Ceea ce se numește cultură profesională este în termenii propuși ai filosofiei culturii, o cultură parțială. Sensul însă, scopul pe care o filosofie a culturii îl poate recomanda, nu este o cultură parțială, ci este cultura totală, capacitatea de a trăi lumea aceasta sub toate aspectele ei, a o prețui în sensul tuturor valorilor pe care ea în mod virtual le închide"* [4, p. 157].

Prin urmare, autorul vede cultura drept un imperiu al valorilor, drept o *axiosferă* a existenței umane, drept un ansamblu de valori și de criterii de apreciere a lumii. Stabilind cultura în aria socialului, T.Vianu afirmă că prin activitatea sa creatoare, omul și-a format mediul său axiologic, spațiul social sau „*teho-sferă*” – ceea ce este o regiune nouă, o sferă de proveniență pur umană care cuprinde numărul de opere create de om.

Analizând și explicând noțiunea de valoare, filosoful definește valoarea drept obiectul unei dorințe. El susține că, lucrurile se pot transforma în bunuri prin actul valorificator al dorinței. Dorința cuprinde valorile ca pe obiectele ei corelative și există tot atâtea valori, câte aspirații vibrează în sufletul omenesc.

De asemenea, T.Vianu plasează valorile la intersecția dintre dorințe și nevoi. De aici rezultă că, valoarea ca obiect al dorinței umane poate fi satisfăcută de un *bun*. El este de părerea că, *valorile* au existență ideală, pe când *bunurile* sunt obiecte în care se întrupează valorile. „*O valoare poate fi reală sau personală, materială sau spirituală, mijloc sau scop, integrabilă, neintegrabilă sau integrativă, liberă sau aderentă față de suportul ei concret, perseverativă sau*

amplificativă prin sensul și ecoul ei în conștiința subiectului deziderativ” [5, p. 95].

T.Vianu percepe arta drept o muncă într-o formulă superioară. El prezintă arta drept *”forma cea mai perfectă a muncii omenești și ca un cadru care poate coordona sforțările civilizației contemporane*” [6, p.3]. De asemenea, el vede arta ca pe un *”produs tehnic care a atins perfecțiunea naturii*” [Vezi: 7, p. 142].

Prin tehnic, T.Vianu, evident că se referea la creația umana, care fiind văzută drept un scop în sine se prezintă și în calitate de o formă de ordonare, unificare, clarificare și idealizare a acesteia. De aceea, el percepe operele de artă ca fiind: *”... rezultatele cele mai autonome ale muncii omenești*” [8, p. 89].

Filosoful este convins că, vocația esențială a omului este creația, adică construirea de opere. Prin urmare, ansamblul operelor, ca expresii concrete, alcătuiește spațiul social. Viața omului se mișcă în spațiul social, simțind clar cum aceasta este modificată, sistematizată, îndrumată, cu alte cuvinte, limitată de opere.

La fel, esteticianul face o distincție între frumosul natural și frumosul artistic. Frumosul natural este un element dat, pe când cel artistic este rezultatul cunoștinței, este produs sau operă. *„Diferențele între aceste două categorii de frumos sunt atât de radicale, încât este cu neputință ca o procedură metodică să le atribuie aceleiași cercetări. Nici una din științele spiritului, istoria sau dreptul, logica sau morala, nu se ocupă de date naturale, chiar dacă ele ar fi capabile să fie valorificate, ci numai de produse ale activității omenești, cum sunt intuițiile și legile, știința și moravurile*” [9, p.10]. Deci, nu există nici un fel de îndoială că frumosul natural este splendoarea ordinii naturale, pe când frumosul artistic este frumosul modelat de om.

Filosof, estetician, critic și istoric literar, poet, eseist și traducător român cu vocația culturii, cu respect pentru cultură și valori, T.Vianu s-a prezentat drept unul dintre cei mai remarcabili oameni ai culturii românești.

Referințe bibliografice:

- 1.Vianu T., Cunoașterea de sine. București: Editura Fundației PRO, 2000.
- 2.Georgiu G., Istoria culturii române moderne. București: Editura SNSPA, 2000.
- 3.Vianu T., Originea și valabilitatea valorilor. În: Opere, Vol. 8. București: Editura Minerva, 1979.
- 4.Vianu T., Studii de filosofia culturii. București: Editura Eminescu, 1982.
- 5.Vianu T., Originea și valabilitatea valorilor. În: Opere, Vol. 8. București: Editura Minerva, 1979.
- 6.Vianu T., Opere, Vol. 8. Studii de filosofie a culturii. Note de George Gană. Ediție de Gelu Ionescu și George Gană. București: Editura Minerva, 1979.
- 7.Biberi Ion, Tudor Vianu. București: Editura pentru Literatură, 1966.
- 8.Vianu T., Estetica. București: Editura pentru literatură, 1968.
- 9.Ibidem.